

ศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน
AN ANALYTICAL STUDY OF BUDDHIST PHILOSOPHY IN AUSPICIOUS
ANIMALS IN THE CHINESE'S BELIEFS

พระไชยา ดิกขวิโร (วรธรรมา)¹

Phra Chaiya Tigkaveero (Vanrapa)

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2557

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสัตว์มงคลตามคติชาวจีน 2) เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้วจึงนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า

1. สัตว์มงคลตามคติชาวจีนเป็นสัตว์ที่ชาวจีนเชื่อว่าจะนำความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชาวจีน และชาวจีนเชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากมังกร กล่าวคือชาวจีนเป็นชาวมังกร และวรรณกรรมต่าง ๆ จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัตว์ เช่น เรื่อง มังกรหยก ไซอิ๋ว นางพญางูขาว ซึ่งสัตว์เหล่านี้ในวรรณกรรมจะสามารถกลายร่างเป็นมนุษย์ได้ด้วยอำนาจของการบำเพ็ญเพียรตามหลักพุทธปรัชญา

2. พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน พบว่าพุทธปรัชญามีหลักอิทธิบาท 4 เป็นต้น ชาวจีนได้ถือปฏิบัติเป็นหลักสำคัญมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน และชาวจีนได้ยึดถือคติการทำงานแบบสัตว์มงคล เพราะสัตว์มงคลทำงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย

3. วิเคราะห์คุณค่าของพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน พบว่าชาวจีนมีความเชื่อและนับถือมังกร เพราะมังกรเป็นสัตว์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นตัวแทนของความดี ความงาม ความตั้งใจ ความพยายาม ความกล้าหาญ และความอดทน และชาวจีนถือว่ามังกรคือจิตวิญญาณของการเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูให้ดีขึ้น

ABSTRACT

The purposes of this thesis were: 1) to study on Auspicious Animals following Chinese's Beliefs, 2) to study on Buddhist philosophies existent in Auspicious Animals following Chinese's Beliefs and, 3) to analyze values of Buddhist philosophies existent in Auspicious Animals following Chinese's Beliefs. It was the qualitative research methodology, collecting data from both primary and secondary sources. Research's findings were presented through the analytical description.

¹ นักศึกษาปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา, 2557.

The results of the study were as follows:

1. The auspicious creature was that Chinese totally believed that it brought growth and prosperity to them. In particular, they strongly believed that they were descended from Dragon. Literarily, It had been noticed that Chinese's such legends had to do with creatures as 'The Jaded Dragon', 'Sai lu', and 'The Great White Female Snake'. Above all, they also believed that these creatures were able to change their bodies into human beings by virtue of observing energy as stated in Buddhist philosophies.

2. Buddhist philosophy existent in Auspicious Animals following Chinese's Beliefs was found that superimposed in their auspicious creatures was 'Iddhipada', Four Paths of Accomplishment' since they had as yet taken these auspicious animals as their role models for leading their everyday lives. Still, they also took the exemplary way of doing jobs as the same as auspicious creatures did tirelessly.

3. Values of Buddhist philosophies existent in Auspicious Animals following Chinese's Beliefs was found that they had faith and believed in Dragon as they strongly believed that it was a sacred creature, symbolizing goodness, aesthetics, intention, industry, attempt, bravery and patience. As a result, Chinese regarded it as being the soul of change and enhancement.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คนจีน เป็นชาติที่มีความเป็นมาที่ยาวนานอีกประเทศหนึ่งที่มีอายุของการเป็นประเทศชาติที่ยาวนานพอๆ กับประเทศอินเดีย ซึ่งจะสังเกตได้ง่าย คือ การมีประชากรที่มีจำนวนมากเป็นอันดับต้นของโลก มีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมที่เก่าแก่ (พ. สุวรรณ, 2550: หน้า 1-2) และประกอบกับลัทธิเต๋า ขงจื้อ ที่เป็นลัทธิหลักของจีนที่เผยแพร่แนวความคิดเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ จึงทำให้คนจีนมีความรักเกี่ยวกับธรรมชาติที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ และสัตว์ต่าง ๆ ที่คนจีนเห็นแล้วคิดว่าเป็นสิ่งที่ควรจะเอาเป็นเยี่ยงอย่าง เช่น สิงโต ที่ถือว่าเป็นเจ้าแห่งป่า มีเสียงคำรามที่กึกก้องไปทั่วแดนไพร เสือ เป็นสัตว์ที่ออกหากินในเวลาหัว มังกร เป็นสัตว์ที่สามารถอยู่ได้ทั้งในน้ำ และบนบก มีอำนาจเหนือกว่าสัตว์อื่นๆ ที่อยู่ในธรรม (ปิยะแสง จันทรวงศ์ ไพศาล, 2552 : หน้า 250) แต่ยังมีหงส์เป็นสัตว์ที่มีความเฉลียวฉลาดในการเอาชนะคู่ต่อสู้อย่างมังกร เพราะด้วยเหตุดังกล่าว คนจีน จึงถือคติที่มีต่อการใช้สัตว์ต่างๆ เป็นสัญลักษณ์มงคลนานับการที่มีปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมจีน ที่มีความยาวนานกว่า 5,000 ปี เปรียบประหนึ่งมรดกแห่งอารยธรรมทางภูมิปัญญาที่คนจีนได้สืบทอดติดต่อกันมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน สัญลักษณ์อันหลากหลายล้วนแล้วแต่บ่งบอกถึงความเชื่อ ขนบธรรมเนียมและประเพณี ที่สะท้อนให้เห็นวิถีแห่งชนชาติสังคม และประวัติศาสตร์ที่มีมาอย่างยาวนานของประเทศจีน การเรียนรู้และศึกษาในสัญลักษณ์ต่างๆ ของจีน จึงเท่ากับเป็นการเข้าใจในตัวคนแห่งชนชาติจีนอย่างท่องแท้ (บุญชัย ใจเย็น, 2551: หน้า 135)

คติชาวจีนที่สร้างสัญลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์ในลักษณะต่าง ๆ นั้น เพราะมีคติในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นสิริมงคลกับตนเอง หรือที่คนจีนเรียกกันว่า “จีเสียง” และลักษณะการสร้างสัญลักษณ์แบบจีนนั้นเรียกว่า “วัฒนธรรมมงคล” หรือ “จีเสียงเหวินฮั่ว” (พัลลภ อัมพันกุล, 2552: หน้า 157) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของชนชาติจีน ตามความหมายในวัฒนธรรมมงคล เป็นการแสวงหาในสิ่งดี ๆ สิ่งที่ดีลบล้างให้เกิดความสุข เป็นการไฝ่หาในความสุขทางจิตใจ การสมหวังตั้งใจปรารถนา รวมถึงความสมบูรณ์และเพียบพร้อมที่ชีวิตมนุษย์ทุกรูปนามล้วนต้องการ (บุญชัย ใจเย็น, 2551: หน้า 158) สำหรับคติทางวัฒนธรรมมงคลที่ก่อให้เกิดการสร้างสัญลักษณ์ มีผู้เปรียบเทียบไว้อย่างน่าฟังว่า หากปลาเป็นส่วนเดียวกันกับสายน้ำ นกเป็นส่วนหนึ่งของท้องฟ้า สัญลักษณ์เป็นมงคลก็เป็นดังส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของชาว จีนเฉกเช่นนั้นในยุคบุพกาลมนุษย์ในสมัยโบราณแสวงหาสิ่งที่คิดว่าเป็นมงคลมาสวมใส่ไว้กับร่างกายของตน ดังเช่นที่ปรากฏการค้นพบเขี้ยวเสือ กระดุกสัตว์ ลูกปัด หรือแม้แต่ ขนนกที่กลายเป็นสัญลักษณ์แห่งชนเผ่า ก็มีปรากฏในเรื่องรอยตั้งแต่สมัยยุคหินใหม่นานมาแล้ว ในประวัติศาสตร์จีนยุคดึกดำบรรพ์ ลายสัญลักษณ์มังกรก็ได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจ สมัยราชวงศ์ซาง สัญลักษณ์รูปหน้าเสื่อมีปรากฏเป็นลวดลายประดับบนภาชนะกระถางสำริดในยุคชุนชิว-จ้านกั๋ว ก็มีการใช้คำอันเป็นสัญลักษณ์มงคล สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ผ่านวันเวลาเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแห่งวัฒนธรรม จนกระทั่งได้หลอมรวมจนกลายเป็นสัญลักษณ์มงคลที่เป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกันในวิถีชีวิตของจีนในที่สุด (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2552: หน้า 250)

ปัญหา คือ ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับคติชาวจีนที่มีต่อสัตว์มงคลที่ชาวจีนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน เพราะการสร้างสัญลักษณ์ที่เป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ไว้เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง เพราะชาวจีนมีความเชื่อว่า สัตว์มงคลเหล่านั้นจะนำความร่ำรวย สุขภาพร่างกายแข็งแรง และจิตใจเบิกบาน สิ่งเหล่านี้ เป็นคติที่มีความเชื่อในเฉพาะกลุ่ม ซึ่งบางกลุ่มเชื่อว่า วัวเป็นสัตว์พาหนะของเทพเจ้า ไม่ยอมรับประทานเนื้อวัว ไม่มีบุคคลใดกล้าทำร้ายวัว บางกลุ่ม เชื่อว่า เป็นตระกูลของพระพุทธเจ้า ที่มีนามว่า “สมณโคดม” (พระญาณวโรดม, 2533: หน้า 58) แต่บางกลุ่มเชื่อว่า เนื้อวัวเป็นอาหารที่อร่อย คดีอย่างนี้ จึงมีความขัดแย้งกันในบางครั้ง เมื่อกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายในทางความคิดเชื่อ จึงทำให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน

ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์พุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน ซึ่งเป็นชาติที่มีความเก่าแก่อีกชาติหนึ่ง จึงเป็นชาติที่ได้สั่งสมประสบการณ์ ขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดถึงวัฒนธรรมที่ชาวจีนได้สั่งสมไว้ให้แก่ชาวจีนมาจนถึงปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสัตว์มงคลตามคติชาวจีน
2. เพื่อศึกษาพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสัตว์มงคลตามคติชาวจีน
2. ทำให้ทราบพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัตว์มงคลตามคติชาวจีน

3. ทำให้ทราบการวิเคราะห์คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีน
4. สามารถนำไปศึกษาถึงคติความเชื่อของชาวจีน ซึ่งเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน

4. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยการศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีนในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ทำการวิจัยแบบเชิงคุณภาพและมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นศึกษารวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมจากเอกสารปฐมภูมิ มีพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม พ.ศ. 2525 ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีน

2) รวบรวมจากเอกสารทุติยภูมิ มีเอกสารและผลงานของท่านผู้รู้พร้อมผลงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีน

4.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีนที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล โดยมาแยกประเภทของสัทว์มงคลออก ซึ่งประกอบด้วยสัทว์มงคลตามคติชาวจีน พุทธปรัชญาที่ปรากฏใน สัทว์มงคลตามคติชาวจีน และการศึกษาวิเคราะห์คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีน

2) ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการแยกประเภทออกจากกัน และนำมาวิเคราะห์หรืออธิบายความ ให้ความหมาย ที่เหมาะสมตามเนื้อหาในแต่ละบท ที่ได้ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์

4.3 ขั้นนำเสนอผลงานการวิจัย

ในการนำเสนอผลงานการวิจัย เรื่องการศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์ มงคลตามคติชาวจีน จากขั้นตอนต่างๆ นั้น ผู้วิจัย จะนำเสนอตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีบรรยายตามความ เหมาะสมแก่เนื้อหาในแต่ละบท

5. บทสรุป

1. สัทว์มงคลตามคติชาวจีน

ลักษณะคติของชาวจีน จึงมีลักษณะที่มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ มีความเชื่อว่า ธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีอำนาจสูงสุด มีลักษณะที่มีความมั่นคงทางคติ เช่นเดียวกับขุนเขา มีความยึดมั่นในหลักธรรม คำสอนพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน คือ ความเมตตา กรุณา ช่วยเหลือชาวจีนด้วยกันให้รอดพ้นจาก ภัยอันตรายต่างๆ โดยมีหลักคำสอนของลัทธิเต๋า และขงจื้อ เป็นจารีต ประเพณี ที่จะต้องสืบทอดเพื่อเป็น วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมของชาวจีนที่ได้ประพฤติปฏิบัติมาตั้งแต่โบราณกาล

ความสำคัญคติของชาวจีน จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวจีน เพราะชาวจีน เป็น ประเทศที่มีประวัติศาสตร์ชาติที่ยาวนานหลายทศวรรษ จึงมีคติที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ บรรพบุรุษ ศาสนา และลัทธิต่างๆ ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ เช่น ศาสนาพุทธฝ่ายมหายาน และลัทธิที่เกิดขึ้นในประเทศจีน เองก็มีลัทธิเต๋า และลัทธิขงจื้อ ดังนั้น คติ จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของชาวจีน ที่คอยเตือนให้รู้ว่า จีน เป็นชนชาติที่มีประวัติที่ยาวนาน และมีความหลากหลายในทางคติ เป็นต้น

คุณค่าคติของชาวจีนนั้น จะเน้นหนักในเรื่องของความเป็นมงคล ซึ่งเริ่มจากภาษา จริยศาสตร์ และผลคติของชาวจีน ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ เป็นมงคล และคติของชาวจีนกำลังเริ่มครองโลกในปัจจุบัน และอนาคต เพราะคติชาวจีนส่วนใหญ่ได้มาจากธรรมชาติตามคำสั่งสอนของลัทธิเต๋า ขงจื้อ แต่พอพระพุทธศาสนาฝ่าย มหายานแผ่ขยายเข้าสู่จีน จึงทำให้พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายานเป็นคติหลักในการนำหลักคำสอนไปปฏิบัติ คือ การช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากทุกข์ไปพร้อม ๆ กับตน ดังนั้น คติของชาวจีน คือ การช่วยเหลือคนจีนด้วยกันให้ร่ำรวยพร้อม ๆ กันทุกคน ซึ่งจะสังเกตเห็นจากคำอวยพรของชาวจีน คือ ขอให้ร่ำรวย มั่งคั่ง ประสบ ความสำเร็จในหน้าที่การงานทุกเรื่อง เป็นต้น

สัตว์มงคลตามคติของชาวจีนที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน คือ การมี ความเมตตาต่อสัตว์โลกทุก ๆ ชีวิต เพราะทุก ๆ ชีวิต มีความรักในชีวิตของตนเอง ชาวจีนจึงได้พิจารณาเห็น ความสำคัญของสัตว์แต่ละชนิด มีความสำคัญกับมนุษย์มากน้อยเพียงไร ถ้ามีความสำคัญมาก ย่อมเป็นมงคล มาก มีความสำคัญปานกลาง ย่อมเป็นมงคลปานกลาง และมีความสำคัญน้อย ย่อมเป็นมงคลน้อยเช่นกัน ดังนั้น ผู้วิจัย จึงมุ่งศึกษาสัตว์มงคลตามคติของชาวจีน ที่ถูกชาวจีนยกย่องให้เป็นสัตว์มงคล

สัตว์มงคลตามคติชาวจีน หมายถึง สัตว์ที่ทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองสำหรับผู้เลี้ยงสัตว์มงคล หรือการนำเอกลักษณ์ของสัตว์ชนิดนั้น ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตน โดยการนำรูปภาพ หรือสัญลักษณ์ ของสัตว์นั้น ๆ มาเป็นตัวแทนในการปกป้องรักษา คุ้มครอง ขับไล่ภูตผีปีศาจ ทำให้มีอายุยืนยาว ปราศจาก โรคภัยไข้เจ็บ มีโชคลาภ มีความโชคดี ความสำเร็จในหน้าที่การงาน การศึกษา มีอำนาจ และนำไปสู่สันติสุข ตามคติความเชื่อของชาวจีน

ประเภทสัตว์มงคลตามคติชาวจีนนั้น จะยึดถือหลักการดำเนินชีวิตของสัตว์แต่ละชนิด เพื่อนำ มาเป็นสัญลักษณ์ในเรื่องต่าง ๆ เช่น มังกร หงส์ กิเลน เต่า ได้ถูกจัดไว้ในประเภทสัตว์มงคลที่มีอิทธิฤทธิ์ หรือ มีความศักดิ์สิทธิ์ และสัตว์ชนิดอื่น ๆ ก็ได้จัดไว้ตามประเภทของสัตว์มงคลนั้น ๆ คือ สัตว์ที่มีอายุยืน ก็เป็น สัตว์มงคลประเภทอายุวัฒนะ สัตว์ที่อยู่ด้วยกันเป็นคู่ ๆ จนตาย ก็จะเป็นสัตว์ประเภทมงคลสมรส สัตว์ที่มี อำนาจเป็นเจ้าป่าอย่างสิงโต ก็ถูกจัดให้เป็นสัตว์มงคลประเภทที่มีอำนาจ เป็นต้น

ลักษณะของสัตว์มงคลตามคติชาวจีนนั้น สัตว์ที่ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชนิด ที่ชาวจีน นำมาเป็นสัญลักษณ์ในงานมงคลต่าง ๆ ของชาวจีน โดยเฉพาะการให้รูปสัตว์ชนิดนั้น ๆ เพื่อให้เป็นมงคล ในเทศกาลนั้น ๆ เช่น การมอบรูปภาพ หรือรูปปั้นของมังกร หงส์ กิเลน และ เต่า อันเป็นสัตว์ในตำนาน เก่าแก่ของจีน ในสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ทั้งสี่นอกจากเต่าแล้ว ที่เหลือต่างเป็นสัตว์ในจินตนาการและเป็นสัตว์แห่ง เทพนิยายปรัมปราของจีน ถือเสมือนสัตว์ศุภมงคลแห่งชีวิต กิเลนเปรียบเป็นสัตว์แห่งคุณธรรม มังกรเป็น สัตว์วิเศษที่กลายเป็นความหมายของชนเผ่าจีนแต่ก่อนเก่า หงส์เป็นราชาแห่งผุ้วิฑูรย์ทั้งมวล การมอบรูปภาพ หรือรูปปั้นสัตว์มงคลเหล่านี้ เพื่อแทนคำอวยพรของชาวจีน จึงเป็นลักษณะของสัตว์มงคลตามคติชาวจีน

คุณค่าของสัตว์มงคลตามคติของชาวจีนนั้น เป็นคุณค่าที่มีต่อการดำเนินชีวิตของชาวจีน ที่ได้ สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ผู้เห็นคุณค่าของสัตว์ที่อยู่ในโลกนี้ เป็นการเรียนรู้จากสัตว์ที่มีการอยู่ร่วมกัน สัตว์ บางชนิดชอบอยู่ด้วยกันเป็นคู่ ๆ สัตว์บางชนิดชอบอาศัยด้วยกันเป็นฝูง แต่จะมีหัวหน้าฝูงเป็นผู้คอยดูแล ความสงบเรียบร้อยของฝูง เรียนรู้การต่อสู้ของสัตว์ต่าง ๆ ดังนั้น สัตว์มงคลตามคติชาวจีน จึงเป็นสัตว์ที่สร้าง ความเป็นไปในทางที่ดีให้แก่ชาวจีนในด้านต่าง ๆ

2. พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัจธรรมมงคลตามคติชาวจีน

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัจธรรมมงคลตามคติชาวจีน ทำให้ทราบว่า มงคลในพุทธปรัชญา หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสุขความเจริญแก่ผู้ปฏิบัติทั้งขณะที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบันและในอนาคตเมื่อสิ้นชีวิตไปแล้ว หากปฏิบัติอย่างเข้มข้นและจริงจังย่อมสามารถทำให้บรรลุถึงโลกุตระธรรมเข้าสู่พระนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดทางพุทธปรัชญา

ลักษณะของมงคลในพุทธปรัชญา จึงเป็นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถ ไม่ใช่คอยแต่จะพึ่งพาผู้อื่นหรือเกิดจากผู้อื่นคอยหยิบยื่นให้อย่างเดียว แต่ให้เป็นผู้ลงมือกระทำโดยมีการเตรียมความพร้อม และวางแผนการไว้อย่างรอบคอบอันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเอง และส่วนรวม ซึ่งเป็นการแสดงออกมาในลักษณะของกุศลกรรมบถ เป็นหลักของคุณธรรมในการของการละความชั่วมาทำความดีเรียกว่า “การเว้น” ซึ่งเป็นการไม่กระทำ สิ่งที่เกิดความเสียหายแก่ตนเอง และผู้อื่น พร้อมหันกลับมาทำความดี เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ สัมผัสสามัคคีคนในครอบครัว และชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ คือ การทำความสุจริตให้เกิดขึ้น มีกายสุจริต การเว้นในการทำความชั่วทางกายในลักษณะต่าง ๆ วชิสุจริต การเว้นในการพูดชั่วในลักษณะต่าง ๆ มโนสุจริต การเว้นจากการมีความเห็นที่ผิดเพี้ยนไปจากความจริง

ประเภทของมงคลในพุทธปรัชญาที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อสร้างบารมี 10 ประการที่ใช้สำหรับการดำเนินชีวิตของอุบาสก อุบาสิกา นั้น จึงเป็นหลักปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมี 10 ประการ คือ ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิฐาน เมตตา อุเบกขา เพราะเป็นผู้เข้าใกล้พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า หรือเป็นผู้เข้าใกล้พระรัตนตรัย จึงเป็นผู้มีหลักปฏิบัติที่ขึ้นจากพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

ความสำคัญของมงคลในพุทธปรัชญาที่เป็นมงคลทั้ง 38 ประการเป็นมงคลที่มีมาแต่ดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งเป็นเรื่องของการปฏิบัติตามหลักเหตุผลเพื่อให้เกิดผลคือความสุขสบายเมื่อเป็นเช่นนี้ มงคลเกิดขึ้นได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติ โดยเริ่มต้นจากตัวเราเองเป็นอันดับแรกคือไม่คบกับคนที่ไม่ดีหรือคนพาลเพราะการที่เราจะเป็นคนที่มีลักษณะนิสัยเป็นเช่นไรก็ย่อมจะขึ้นอยู่กับคนที่เราคบค้าสมาคมด้วย และเป็นการเริ่มต้นที่ดีจึงห้ามไม่ให้คบคนพาลเป็นอันดับแรกให้คบกับบัณฑิตแล้วปฏิบัติพัฒนาขึ้นไปตามลำดับจนถึงประการสุดท้าย คือ ให้มีจิตใจที่เกษมผ่องใสปราศจากกิเลสและบุคคลที่ปฏิบัติจนกระทั่งมีจิตใจที่ผ่องใส ถือได้ว่าเป็นอริยบุคคลที่ประเสริฐสุดในพระพุทธศาสนาคือพระอรหันต์ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสะอาดบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจาและใจ

ส่วนพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัจธรรมมงคลตามคติชาวจีน จึงทำให้ทราบว่า พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัจธรรมมงคลที่มีความศักดิ์สิทธิ์ในตัวตามคติชาวจีน จึงเป็นสัตว์ที่สามารถบำเพ็ญเพียร รักษาศีลได้ สัจธรรมมงคลเหล่านั้นจะสามารถแสดงความศักดิ์ในตัวได้ ด้วยการอาศัยพลังที่เกิดจากจิต เพื่อบังคับ หรือการดลบันดาลให้สิ่งนี้ เปลี่ยนเป็นสิ่งนี้ได้ตามความปรารถนาแห่งจิต เช่น มังกรเป็นสัตว์ที่ไม่มีปีก แต่สามารถแสดงความศักดิ์ในตัว ด้วยการบินอยู่บนอากาศได้ เป็นพาหนะให้เจ้าแม่กวนอิมขึ้นไปถึงสรวงสวรรค์ได้ ตามคติของชาวจีนที่ได้ยึดถือมาจนถึงปัจจุบัน

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่เป็นสิริมงคลตามคติชาวจีน จึงเป็นหลักพุทธปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท 4 และหลักของพระรัตนตรัย คือ สัทธรรมงคที่เป็นมัจฉาตามคติของชาวจีน จะมีความสำเร็จเข้ามาเยือนในระยะเวลานั้นใกล้เคียง เพราะมัจฉาเป็นสัตว์ที่วิ่งได้เร็ว มีความฉลาดรอบรู้ตามคติของชาวจีน ส่วนนกกกระเรียน เป็นสัทธรรมงคที่สวยงาม สามารถดูแลตนเองให้มีอายุยืนยาวได้ และค้ำคาวเป็นสัทธรรมงคที่ออกหาอาหารในเวลากลางวัน จึงอาศัยความโชคดียิ่งเปรียบเสมือนมนุษย์มีความโชคดียิ่งที่ได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้พบพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า และพระสงฆ์เจ้า จึงเป็นความโชคดียิ่งของมนุษย์

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่มีอำนาจตามคติชาวจีน คือ พุทธปรัชญาเกี่ยวกับการบ้นลือ สีนหาทของพระพุทธเจ้า ที่ทรงประกาศออกมาให้ชาวโลกทราบถึงความเป็นผู้มีอำนาจ มีความองอาจหา ผู้เสมอเหมือนพระพุทธองค์ไม่มีอีกแล้ว เช่นเดียวกับสิงโตผู้มีอำนาจเหนือกว่าสัตว์ทั้งปวง จึงเป็นพุทธปรัชญา ที่เกี่ยวกับการบ้นลือสินหาท 20 และพุทธไสยาสน์ของพระพุทธองค์

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่มีคุณธรรมตามคติชาวจีน ที่เกี่ยวกับคุณธรรม ซึ่งเป็นหลัก ของความมีธรรมโดยการละเว้นจากอกคิ 4 ประการ คือ การละเว้นจากการลำเอียงเพราะชอบ ละเว้นจาก การลำเอียงเพราะชัง ละเว้นจากการลำเอียงเพราะหลง และการละเว้นจากการลำเอียงเพราะกลัว จึงจะเป็น ผู้มีคุณธรรมตามหลักพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่มีคุณธรรมตามคติชาวจีน

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่มีความสำเร็จกำลังมาเยือนตามคติชาวจีน ที่นอกจาก อิทธิบาท 4 แล้วยังมีความเพียรภายใน 4 ประการ และการรักษารักษาศรัทธาให้มีความมั่นคง จึงจะทำให้ ความสำเร็จมาเยือนตามคติชาวจีน เป็นต้น

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่เกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงเหลือใช้ตามคติชาวจีน จึงเป็นหลัก พุทธปรัชญาที่เกี่ยวกับการรู้จักการค้าขาย การรู้จักการจัดสรรแบ่งส่วนทรัพย์สมบัติ เพื่อในการใช้สอยให้ได้ พอเหมาะ โดยการแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ เพื่อจะได้รู้ว่าส่วนใดเหมาะสม ส่วนใดไม่เหมาะสม จึงจะได้จัดสรรถูก และที่สำคัญ คือ การรู้จักหลักพุทธปรัชญาที่ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในปัจจุบัน คือ ความขยัน การรักษา การคบคนดี และรู้จักการเลี้ยงชีพที่เหมาะสมกับบารวยรับ รวยจ่าย จึงจะได้ชื่อว่า มีหลักพุทธปรัชญาที่ปรากฏ ในสัทธรรมงคที่เกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงเหลือใช้ตามคติชาวจีน เป็นต้น

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่มีอายุวัฒนะตามคติชาวจีน พุทธปรัชญาที่เกี่ยวกับหลัก อิทธิบาท 4 สาราณียธรรม 6 และฌาน 4 เพราะสัทธรรมงคที่มีอายุวัฒนะตามคติชาวจีนที่เป็นนกกกระเรียน จึงมีอายุยืน การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และชอบอยู่อย่างเงียบ ๆ

พุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคที่เป็นมงคลสมรสตามคติชาวจีน ซึ่งเป็นธรรมแห่งความ เสมอกันระหว่างสามี และภรรยา คือ มีความศรัทธาเท่ากัน มีศีลเท่ากัน มีการบริจาคนเท่ากัน และมีปัญญา เท่ากัน

3. วิเคราะห์คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคตามคติชาวจีน

วิเคราะห์คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคตามคติชาวจีนปัจจุบัน จึงทำให้ทราบว่า คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทธรรมงคตามคติชาวจีนในด้านปฏิบัติจะเห็นได้ว่า ชาวจีนมีคติความเชื่อมา จากธรรมชาติ ซึ่งเห็นว่าสัตว์นั้นมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รักความสงบ มีหลักปฏิบัติไปตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่คู่กันกับธรรมชาติ ชาวจีนจึงมีคติเกี่ยวกับความเป็นมงคล เพราะสัตว์ไม่ทำลายระบบนิเวศ ไม่ทำลาย

ธรรมชาติ ชาวจีนจึงถือตามหลักของการไม่รับประทานจำพวกเนื้อสัตว์ รักษาศีล 5 ให้บริสุทธิ์ นอกจากนั้น ยังยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางแห่งพุทธปรัชญา คือ หลักการกุศล การไหว้วัด ถวายสังฆทาน เพื่อต่ออายุพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีนในด้านภาพสัญลักษณ์ภาพแกะสลัก เพื่อเป็นของขวัญในวาระต่าง ๆ ซึ่งการมอบภาพสัญลักษณ์สัทว์มงคล เพื่อเป็นสื่อในการสอนให้ผู้รับได้ทราบถึงคติของผู้มอบ และคติดังกล่าวนั้นจะปรากฏหลักพุทธปรัชญาในการมอบสัญลักษณ์อยู่ทุกชนิด เช่น การมอบภาพสัญลักษณ์ม้า เพื่ออวยพรให้มีความสำเร็จโดยเร็ว จึงมีหลักพุทธปรัชญาปรากฏอยู่ คือ อธิปไตย 4 คือ ฉันทะ คือ ผูกพันกับกิจการ วิริยะ คือ ความพยายาม จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ และวิมังสา คือ การไตร่ตรองในการทำงานเพื่อหาข้อผิดพลาด เป็นต้น

คุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีนในด้านวรรณกรรมเรื่องมังกรหยก ซึ่งเป็นการยกความสำคัญของมังกรให้มีความสำคัญต่อชาวจีน โดยเฉพาะการต่อสู้เพื่อผดุงคุณธรรมของมนุษย์ที่ใช้การต่อสู้ในลักษณะท่าทางของมังกร ส่วนคุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีนในด้านวรรณกรรมเรื่องไซอิ๋ว จะมีหลักพุทธปรัชญาเรื่องอธิปไตย 4 เป็นคุณค่าสำคัญในการไปอัญเชิญพระไตรปิฎกในครั้งนี้ จึงทำให้ประเทศจีนมีพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศได้ยาวนานแล้ว และคุณค่าพุทธปรัชญาที่ปรากฏในสัทว์มงคลตามคติชาวจีนในด้านวรรณกรรมเรื่องนางพญางูขาว ที่ทำให้นางพญางูขาวกลายเป็นมนุษย์ได้ เพราะจิตใจของนางมีพรหมวิหาร 4 คือ มีความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา จึงทำให้นางพญางูขาวกลายเป็นมนุษย์ได้ เช่นเดียวกับมนุษย์ที่สามารถกลายเป็นพระพรหม หรือพรหมได้ เพราะจิตใจมีพรหมวิหาร 4

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คติของชาวจีน ซึ่งเป็นคติที่ได้สืบทอดมาอย่างยาวนาน จนชั่วลูก ชั่วหลาน มาจนถึงในยุคปัจจุบัน ชาวจีนก็ยังได้ยึดถือตามหลักคติการทำงานแบบสัทว์มงคล เพราะสัตว์ไม่รู้จักคำว่า เหนื่อย ขี้เกียจ หรือมีความเกียจคร้านในการทำงาน จึงทำให้ชาวจีนในปัจจุบันมีความร่ำรวย สามารถขยายตัวออกไปทั่วทุกมุมโลก ถือปฏิบัติแบบชาวจีน ไม่เคยปล่อยปละละเลยในขานนิยม อาศัยอยู่มุมใดของโลก ก็เป็นชาวจีน มีความขยันมั่นเพียรเหมือนสัทว์มงคลที่ชาวจีนยึดถือ โดยเฉพาะม้า เป็นสัตว์ที่เดินไม่เป็น มีแต่การวิ่งตลอดเวลา ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จึงมีดังนี้

- 1) รัฐบาล และภาคเอกชนควรส่งเสริมสนับสนุน ประเพณีเทศกาลตรุษจีน
- 2) รัฐบาล และภาคเอกชนควรส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์รูปปั้น ภาพวาดสัทว์มงคลตามวัด

และสถานที่สำคัญต่างๆ ในประเทศ

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาเปรียบเทียบสัทว์มงคลตามคติชาวจีนกับสัทว์มงคลตามคติพราหมณ์
- 2) ศึกษาวิเคราะห์สัทว์มงคลที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
- 3) ศึกษาความเชื่อประเพณีกินเจของชาวจีน

7. บรรณานุกรม

บุญชัย ใจเย็น. **ไหว้เจ้าตามความเชื่อชาวจีน เสริมมงคลชีวิต ให้ร่ำรวย รุ่งเรือง**. กรุงเทพมหานคร : เลิฟบุ๊กส์, 2551.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. **108 สัญลักษณ์จีน**. กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2552.

พ. สุวรรณ. **มงคลจีน**. กรุงเทพมหานคร : หจก. เม็ดทรายพริ้นติ้ง, 2550.

พัลลภ อัมพันกุล. **อุปกรณ์ฮวงจุ้ยนำโชค และวิธีขับเสียดัจจุไร**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เต๋าประยุกต์, 2550.

พระญาณวโรดม. **ศาสนาท่าง ๆ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาหมากูราชวิทยาลัย, 2533.

8. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะสำเร็จลงได้เพราะผู้วิจัยได้รับการช่วยเหลืออย่างมีเมตตาจากบุคคลหลายท่านที่ให้คำปรึกษาแนะแนวทางในการเขียนวิทยานิพนธ์ ให้กำลังใจและอุปถัมภ์ด้วยดี ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณ พระธรรมฐิติญาณ เจ้าคณะภาค 10 (ธ) พระราชาธรรมานุวัตรปฐมอาจารย์ผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาหมากูราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ขอกราบขอบพระคุณพระราชปริยัติวิมล, ดร. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาหมากูราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผู้ช่วยให้มีการเปิดสอนนักศึกษามหาบัณฑิตที่วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ขอขอบคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ทุกแขนงวิชา จนกระทั่งผู้วิจัย จึงได้มีโอกาสทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้สำเร็จ และขอกราบขอบพระคุณพระไกล่รุ่ง ปณฺญาวชิโร, ดร. ที่ได้ให้ความเมตตาในการรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณพระปลัดประดิษฐ์ วิสรมโม, ดร. ที่ให้ความเมตตาในการรับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมเล่มนี้จนสำเร็จลงด้วยดี

ขอกราบขอบพระมหาบุญศรี ญาณวุฑฒโฒ.ศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาหมากูราชวิทยาลัย พระมหาหมานรินทร์ ปุริสุตตโม, ศศ.ดร. ประธานกรรมการ และขอขอบคุณ พระมหาประสาทปริชาโน, ดร. ดร.ไพฑูรย์ สอนมะไฟ คณะกรรมการ ที่ได้มีความเมตตาให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดสำนักงานวิทยาเขต คณะเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาหมากูราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ส่วนกลาง มหาวิทยาลัยมหาหมากูราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติ พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กราบขอบพระคุณ พระอุปัชฌาย์ อาจารย์ และผู้ที่ได้ให้ความอุปถัมภ์ด้วยดีเสมอมา ขอเจริญพรขอบคุณบิดา มารดา พร้อมทั้งญาติสนิท และกัลยาณมิตรที่ให้การอุปถัมภ์ทั้งกำลังใจและกำลังทรัพย์ จนกระทั่ง ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงด้วยดี